Eduskunnan ympäristövaliokunta

Ympäristöministeriö
Ympäristöneuvos Juhani Gustafsson
Ympäristöneuvos Saara Bäck

Valtioneuvoston selvitys:
Komission tiedonanto Euroopan vesiresilienssistrategiasta - E 81/2025 vp

Taustaa

Komission vuosille 2024–2029 asetetuissa poliittisissa suuntaviivoissa puheenjohtaja Ursula von der Leyen nosti tarpeen vesiresilienssistrategian laatimiseksi parantamaan vesivarojen hallintaa, torjumaan vesipulaa sekä vahvistamaan vesialan kilpailukykyä ja innovaatioita samalla kun vahvistetaan puhdasta ja kiertotalouteen perustuvaa lähestymistapaa. Komissio julkaisi vesiresilienssistrategian kesäkuussa 2025.

Strategian lähtökohtana on taata vesiturvallisuutta kaikille suojelemalla ja ennallistamalla vesiekosysteemejä sekä tasapainottamalla veden kysyntää ja tarjontaa. Strategialla on kolme keskeistä päätavoitetta: vedenkierron palauttaminen ja suojeleminen, vesiälykkään talouden rakentaminen ja puhdas ja kohtuuhintainen vesi ja sanitaatio kaikille. Lisäksi komission tavoitteena on parantaa vesitehokkuutta EU:ssa vähintään 10 % vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteena on myös lisätä veden uudelleenkäyttöä, erityisesti alueilla, joilla vesipula on krooninen. Lisäksi tavoitteena on parantaa kansalaisten ja talouden toimijoiden yhteistyötä veden kestävään käyttöön sekä lisätä EU:n kilpailukykyä, houkutella investointeja ja tukea vesialan innovaatioita. Komissio tavoittelee EU:lle kansainvälistä johtajaroolia vesiresilienssiin liittyvissä kysymyksissä. Vuonna 2027 komissio laatii väliarvioinnin, jossa arvioidaan strategian toimeenpanon edistymistä. Väliarvioinnin tulosten perusteella päivitetään tarvittaessa strategian toimenpiteitä ja tavoitteita. Strategian kokonaisarviointi tehdään vuonna 2029

Ympäristöministeriö, työ- ja elinkeinoministeriön ja valtioneuvoston kanslian ohella osallistui valtioneuvoston E-kirjelmän laadintaan, jota valmisteltiin maa- ja metsätalousministeriön johdolla.

Ympäristöministeriö toteaa lausuntonaan:

Ympäristöministeriö kannattaa Euroopan komission vesiresilienssistrategiassa asettamia tavoitteita, jotka tarkastelevat vesialaa kokonaisvaltaisesti huomioiden veden kiertokulku ympäristössä, vesivarojen tuottama hyvinvointi ja vauraus, vesiliiketoiminnan innovaatiot ja osaaminen, sekä puhtaan veden ja sanitaation saatavuus kaikille.

Vesien kannalta yhden painopisteen tulisi olla innovaatioissa ja investoinneissa, Euroopassa on vahva vesiä koskeva teollisuus, ja uusia innovaatioita tulisi edistää. Ympäristöministeriön näkee, että komission strategia osaltaan edistää Suomen prioriteetteja, kuten Euroopan strategisen kilpailukyvyn vahvistamista, kokonaisturvallisuuden parantamista ja puhdasta siirtymää sekä biotalouden ja kiertotalouden mahdollisuuksien edistämistä. Vesiresilienssi on myös keskeinen osa yhteiskuntien kokonaiskestävyyttä ja häiriönsietokykyä. Ympäristöministeriö katsoo tärkeänä valtioneuvoston kannan tukea varautumis- ja turvallisuusnäkökohtien huomioimista kaikissa EU:n säädöksissä, politiikoissa ja ohjelmissa.

Ympäristöministeriö pitää tärkeänä valtioneuvoston selvityksessä todetun seikan, että strategian tulee ottaa huomioon olemassa olevan EU:n vesilainsäädännön ja siihen liittyvät politiikkainstrumentit, mukaan lukien tavoitteet, jotka sisältyvät vesienhoitosuunnitelmiin, tulvariskien hallintasuunnitelmiin, merenhoitosuunnitelmiin, EU:n meripakettiin (OceanPact), veden uudelleenkäyttöasetukseen, EU:n biodiversiteettistrategiaan sekä EU:n ennallistamisasetukseen. Lisäksi ympäristöministeriö näkee tärkeänä vesiresilienssistrategian tavoitteiden huomioimista EU:n tulevan biotalousstrategian ja kiertotalouden toimintasuunnitelman valmistelussa, jotta varmistetaan politiikkojen johdonmukaisuus. Tässä onnistuminen edellyttää laajasti muun EU:n politiikkojen, kuten luonnonmuotoisuuden, maatalous - ja kalastuspolitiikan yhdenmukaistamista vesiasioiden kanssa.

Valtioneuvoston kirjelmässä todetaan, että vesisektori on merkittävässä roolissa, kun yhteiskunta pyrkii varautumaan ja sopeutumaan ilmastonmuutoksen aiheuttamiin muutoksiin. Lisäksi se pitää yhteistyötä hyödyllisenä etenkin laaja-alaisissa, sektorirajat ja maiden rajat ylittävissä kysymyksissä. Valtioneuvoston kirjelmässä todetaan, että tulva- ja kuivuusriskien hallinnan kehittäminen on kannatettavaa ja tarpeellista Suomessa ja muualla EU:ssa ottaen huomioon alueelliset erot ilmasto- ja vesioloissa. Ympäristöministeriö toteaa, että tulva- ja kuivuusriskien hallinta on kiinteästi sidoksissa alueiden käytönsuunnitteluun sekä rakentamiseen, huomioiden myös hulevesien hallinta.

Ympäristöministeriön näkemyksen mukaan on kannatettavaa, että komission tukee jäsenvaltioita teknisin ohjein ja työkaluin löytämään keinoja veden pidättämiseen valuma-alueella luontopohjaisilla ratkaisuilla ja parantamalla maaperän kuntoa sekä kaupunkialueiden vesienhallintaa muun muassa rakentamisen ja alueiden käytön suunnittelulla. Ympäristöministeriön näkemyksen mukaan veden varastoinnin ja muiden uusien teknisien ratkaisujen vaikutukset tulee arvioida huolellisesti ja ne tulee toteuttaa ilmastonkestävästi haitalliset ympäristövaikutukset minimoiden.

Valtioneuvosto kannassaan tunnistaa, että ilmastonmuutos haastaa ruuantuotantoa enenevissä määrin tulevaisuudessa, heikentäen satovarmuutta ja lisäten ravinnekuormitusta vesistöihin. Tämä lisää entisestään tarvetta vahvistaa ravinteiden kierrätystä ja parantaa maan kasvukuntoa. Ympäristöministeriö katsoo, että ravinnekuormituksen lisäksi on merkityksellistä ottaa huomioon muu valuma-alueelta tuleva kuormitus ja erityisesti haitallisten aineiden päästöt ja valumat sekä muut vesienhoitosuunnitelmiin sisältyvät toimenpiteet sekä lainsäädännön tehokkaan toimeenpanon pilaantumisen estämiseksi. Tässä yhteydessä ympäristöministeriö haluaa korostaa komission strategiassa esittämiä toimia olemassa olevan EU:n vesilainsäädännön toimeenpanon tehostamiseen komission ja jäsenmaan välisillä vuoropuheluilla, joissa asetetaan keskiöön veden laatu ja määrä.

Ympäristöministeriö haluaa painottaa komission esittämiä toimia EU:n vesipolitiikan raportoinnin yksinkertaistamiseksi. Lisäksi ympäristöministeriö kannattaa valtioneuvoston kannan mukaisesti strategiassa esitettyä nitraattidirektiivin arviointia sekä komission aikomusta tarkastella meristrategiapuitedirektiiviä tavoitteenaan EU-sääntelyn yksinkertaistaminen. Lisäksi ympäristöministeriö pitää myönteisenä strategian ehdotusta tarkastella veden uudelleenkäyttöasetusta ja sen soveltamisen laajentamismahdollisuuksia. Lisäksi komissio ehdottaa strategiassa päivitettyä selvitystä yhdyskuntajätevesien käsittelystä annetussa direktiivissä tarkoitetun laajennetun tuottajavastuun järjestelmän kustannuksista ja mahdollisista vaikutuksista toimialoihin, joita asia koskee.

Ympäristöministeriö pitää tärkeänä valtioneuvoston kannan mukaisesti, että vesihaasteiden laajuus edellyttää yhteistyötä ja EU:n globaalia johtajuutta vesiasioissa, mukaan lukien EU:n vesidiplomatian vahvistamista vaikuttavammaksi yhteiskuntien huoltovarmuuden ja turvallisuuden kannalta.